

*Ліщук Ю.А.,
здобувач кафедри біржової діяльності і торгівлі,
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ УМОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРНИХ БІРЖ В УКРАЇНІ

Анотація. Проведений у статті аналіз дав змогу виявити вагомий вплив товарних бірж на розвиток товарно-фінансового обороту в країні. Визначено умови розвитку організованого ринку зерна на біржах України. Доведено, що товарна біржа виступає ринковим механізмом, що приводить у дію систему стандартів, гарантує якість товару і встановлює товарні стандарти на різні вироби, сорти, реєструє марки фірм, допущених до біржової торгівлі. Наголошено на необхідності запровадження сучасних високотехнологічних фінансових інструментів, що стануть запорукою ефективного розвитку біржі та дадуть змогу стабільно збільшувати обсяги виробництва на ринку, надійно страхувати ризики та фінансувати підприємства у міру необхідності.

Ключові слова: товарна біржа, фінансові інструменти, аграрна біржа, аграрний ринок, товарні деривативи.

Постановка проблеми. У сучасних умовах функціонування агропромислового комплексу країни важливим напрямом державної політики є розвиток організованого аграрного ринку та формування його інфраструктури. При цьому забезпечення виробництва матеріально-технічними ресурсами і сировиною, реалізація сільськогосподарської продукції та продовольства мають ґрунтуватися на принципах прозорості та конкуренції.

Для забезпечення таких напрямів розвитку аграрного сектору економіки важлива роль відведена товарній біржі як організатору ринкових взаємовідносин між учасниками аграрного ринку, що має позитивно вплинути на підвищення ефективності виробництва та збуту сільськогосподарської продукції, у тому числі зерна, та зміцнити авторитет держави на світовому ринку.

За таких умов своєчасними стають вдосконалення та подальший розвиток біржового ринку зерна як базового складника вітчизняної біржової діяльності на аграрному ринку. Наявність активного біржового ринку забезпечує успішне ведення господарської діяльності на основі паритетного ціноутворення на продукцію та матеріально-технічні ресурси, необхідні для її виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній економічній літературі розвиток інфраструктури аграрного ринку досліджувався у різних аспектах, що знайшло відображення у наукових працях В.І. Бойка, П.І. Гайдуцького, М.В. Калінчика, П.Т. Саблука, В.П. Ситника, О.М. Шпичака, та багатьох інших. Питання розвитку біржового аграрного ринку розглядали Б.В. Губський, Б.П. Дмитрук, Р.П. Дудяк, Н.П. Резнік, О.М. Сохацька, Г.О. Шевченко, В.О. Яворська та ін. Разом із тим слід зазначити, що функціонування біржового ринку зерна України досліджено недостатньо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження організаційно-економічних основ функціонування біржового ринку зерна не знайшли широкого висвітлення у вітчизняній економічній літературі, а зарубіжний досвід у біржовій діяльності потребує ґрунтовної адаптації до

умов України. Тому розгляд особливостей функціонування біржового ринку зерна в Україні набуває актуальності як для економічної науки, так і для практичної діяльності.

Мета статті полягає в обґрунтуванні шляхів удосконалення діяльності функціонування біржового ринку зерна в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Успішне функціонування товарних бірж займає важливе місце у сучасній економіці та здійснює вагомий вплив на розвиток товарно-фінансового обороту. Товарні біржі виступають елементами ринкової інфраструктури й є основою ринкової економіки, найбільш розвинутою та організованою формою торгівлі.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про товарну біржу», товарна біржа є організацією, яка об'єднує юридичних і фізичних осіб, що здійснюють виробничу та комерційну діяльність і має за мету надання послуг в укладенні біржових угод, виявлення товарних цін, попиту і пропозицій на товари, вивчення, впорядкування і полегшення товарообігу і пов'язаних із ним торговельних операцій. Таке визначення виділяє як характерні ознаки товарної біржі її організаційну форму, коло учасників та мету діяльності [1].

Біржу як ринковий інститут слід розглядати в юридичному, організаційному та економічному аспектах діяльності [2].

З юридичного погляду товарна біржа – це юридична особа, що створюється на основі добровільного об'єднання зацікавлених юридичних і фізичних осіб, яким це не заборонено чинним законодавством. Протягом перших двох років розвитку товарного біржового ринку в Україні (1990-1991 рр.) була відсутня законодавча база, яка визначала основні положення і принципи організації товарних бірж. Першим законодавчим актом, який регламентував діяльність біржового товарного ринку, став Закон України «Про товарну біржу» [1], який було прийнято 10 грудня 1991 р.

Мета і основне завдання біржі полягають, як правило, не в одержанні великого прибутку самою біржею, а в створенні таких умов для торгівлі, які дають змогу одержати великі прибутки учасникам біржової торгівлі, що переважно є членами біржі, за рахунок скорочення надлишків під час закупівлі і продажу товарів, прискорення обігу капіталу, страхування від несприятливих змін цін. Із цієї метою біржа виконує цілу низку функцій, що забезпечують проведення торгівлі особливим, специфічним «біржовим» способом.

У загальному вигляді основні функціональні особливості товарної біржі як специфічної форми гуртового підприємства, що організує торгівлю, зводяться, головним чином, до таких:

1. Кожна товарна біржа в умовах ринкової економіки має чітко визначений предмет торгівлі, тобто коло товарів, що мають дозвіл на торгівлю (так званих біржових товарів), перелік яких передбачається правилами біржової торгівлі, прийнятими даною біржею.

На зарубіжних товарних біржах торгівля ведеться, як правило, обмеженим колом товарів, масовою, якісно однорідною продук-

цією, окремі види (сорти) якої взаємозамінні для споживачів. Це сприяє концентрації біржової торгівлі, стандартизації контрактів і створює передумови для високоєфективної організації торговельних операцій. До розряду класичних біржових товарів належать: сільськогосподарська продукція (зерно, м'ясо, худоба та ін.) і продукція її переробки (цукор, рослинні масла тощо), нафта і нафтопродукти, кольорові і дорогоцінні метали, ліс.

Історично біржа виникла, закріпилася на ринку і продовжує відігравати на ньому важливу роль, головним чином, саме тому, що вона оволоділа ринком порівняно невеликої кількості товарів (переважно сировинних).

2. Важлива особливість товарної біржі – проведення торгів на постійній основі, регулярно, завжди в одному місці й у наперед чітко визначений час. При цьому біржі розміщуються, як правило, у місцях виробництва або споживання продукції (у великих промислових або торгових центрах).

3. Безпосередньо на біржі, в її торговому залі під час торгів (проведення біржових сесій, зборів) товар, як правило, відсутній. У цьому її схожість із комерційними посередницькими центрами і відмінність від товарного ринку. Тобто торг на біржі відбувається без пред'явлення товарів як таких (інколи за зразками і пробами на основі біржових стандартів, які вже склалися). Тільки під час проведення на біржі операцій із негайною поставкою (операцій «спот» або «кеш») вимагається, щоб товар був на одному зі складів біржі або на складі продавця. Під час здійснення форвардних операцій товар може знаходитися у стадії виробництва. Ф'ючерсні (термінові) угоди взагалі не вимагають наявності товару (він, як правило, ще не виготовлений на момент угоди) [3, с. 49-50].

4. Важливою функціональною особливістю товарних бірж і умовою виконання укладених угод для купівлі-продажу реального товару (а не контракту) є функціонування при біржах розвинутої виробничої інфраструктури, передусім складської мережі, що забезпечує надання клієнтам послуг щодо зберігання, упаковки товарів, виконання транспортно-експедиційних операцій.

5. Сама біржа як торговельне підприємство (її персонал) на відміну від інших форм гуртової торгівлі (дилерів, гуртових торговельних фірм, торгових будинків) нічого не купує і не продає, тобто ніяких угод із купівлі-продажу не укладає. На біржі на відміну від гуртової ярмарки торгують, як правило, не виробники чи інші власники товарів та їх кінцеві споживачі, а їх уповноважені посередники – брокери, які є членами біржі, тобто укладання угод є правом і функцією членів біржі.

6. Найбільш характерною особливістю бірж, що відрізняє їх від більшості інститутів посередництва на товарному ринку, є властиві тільки їм специфічні форми організації торговельних процесів і операцій, які ґрунтуються на високому ступені стандартизації не тільки предмета (товарів, контрактів), а й правил ведення торгів, змісту й умов здійснення біржових угод, процедури проходження замовлень, порядку розрахунків за угодами тощо.

Кожна біржа функціонує згідно з прийнятими на ній правилами біржової торгівлі, розробленими та затвердженими самою біржею. На вітчизняних ринках нині угоди практично оформляються контрактом за єдиної уніфікованої форми, в яку за згодою сторін вносяться різні умови угоди: кількість і ціна товару, конкретні строки його поставки, умови доставки (чиїм транспортом), форма розрахунку за товар тощо.

Із розвитком і здійсненням біржової торгівлі, особливо з появою ф'ючерсних бірж, у біржових строкових контрактах

стандартизується все (крім ціни і строку (позиції) поставки товару): його обсяг (біржова одиниця та базисний сорт), умови доставки і франкування, форма розрахунків. Це сприяє полегшенню організації біржової торгівлі, максимальному скороченню часу на здійснення угод, збільшенню обороту бірж і прискорює обіг капіталів.

7. Однією з особливостей і важливою перевагою товарних бірж в умовах цивілізованого ринку є те, що угоди на біржах можуть укладатися як для продажу або купівлі реального товару, так і для страхування від можливої зміни ціни на товари (ф'ючерсні, строкові угоди), тобто купівлі-продажу не товару, а біржових контрактів на товар (паперові або фіктивні угоди).

Відмінна особливість сучасних зарубіжних бірж – високий рівень стандартизації товарів та їх якості. Це забезпечує високу оперативність торгівлі, швидкість укладення біржових угод, проведення пов'язаних із ними операцій. Завдання біржі не постачання сировини, капіталу, валюти, а організація, впорядкування, уніфікація ринків сировини, капіталу і валюти [4].

Від інших видів організованого ринку товарні біржі відрізняються певними особливостями:

- біржова торгівля концентрується у місцях виробництва і споживання товару, тобто у великих промислових і торгових центрах із розвиненими комунікаційними мережами;

- наявність чітко визначеного предмета торгівлі, так званого біржового товару, що фіксується в її правилах, сприяє концентрації біржової торгівлі та стандартизації контрактів, створює умови для високоєфективної організації торговельних операцій;

- торги проводяться на постійній і регулярній основі, час торгів чітко обмежений, що зумовлює максимальну концентрацію попиту і пропозиції на визначені товари, продавців і покупців у часі та просторі;

- торгівлю здійснюють за відсутності товару, тобто за зразками, описами, каталогами, а також за контрактами й договором на поставку товарів у майбутньому;

- інформація про обсяги товарів, проданих на торгах, кількість та ціни укладених угод є відкритою;

- торгівлю здійснюють зазвичай біржові посередники, які виступають від імені та в інтересах товаровиробників або споживачів товару. Біржове посередництво в біржовій торгівлі здійснюють винятково біржові посередники – брокерські фірми, контори й незалежні брокери. Власне біржа не може бути біржовим посередником;

- створено умови для вільного ціноутворення, тобто ціни формуються залежно від попиту та пропозиції за наявності конкуренції і змінюються під впливом кон'юнктури ринку;

- існує можливість укладання угод не лише з метою купівлі-продажу, а й для страхування від зміни цін на товарному ринку в майбутньому;

- пряме державне втручання у процес біржової торгівлі відсутнє;

- існують стандартизація вимог щодо якості, кількості, умов поставки виставленого на продаж товару, типізація документів для оформлення контрактів [5].

Біржа забезпечує попит на сировину, який прямо не зв'язаний з її використанням. У цілому попит залежить від реального споживання. Біржа має справу з попитом на ті чи інші товари, який безпосередньо не пов'язаний з необхідністю їх використання. На біржі завжди має місце пропозиція товарів, яка безпосередньо не пов'язана з їх виробництвом. Купівля заради продажу, а продаж заради купівлі вирівнюють попит і пропозицію.

Основними умовами розвитку організованого ринку зерна на біржах є:

- вільний вибір напрямку діяльності;
- економічна самостійність суб'єктів ринку, що діють на основі різноманітності форм власності і господарювання;
- не обмежена кількість учасників ринку;
- інформаційне забезпечення суб'єктів ринку стосовно поточної біржової та позабіржової кон'юнктури ринку зерна;
- мобільність ресурсного потенціалу;
- вільний вибір партнерів угод;
- вільне ціноутворення;
- відкритість для зовнішньоекономічної діяльності.

На біржовому ринку завжди є попит і пропозиція, питання тільки в тому, за якою ціною пропонується і вимагається товар. Біржовий товар завжди можна купити і продати – він ліквідний.

Біржова торгівля забезпечує можливість того, що за наявних на даний момент цін не буде ні дефіциту, ні затоварювання. Основні риси товарної біржі: купівля-продаж здійснюється не товарами, а контрактами на доставку; угоди на продаж укладаються на стандартні товари великих партій; регулярність товарів дає змогу зосереджувати велику кількість покупців і визначати базові ціни; повна свобода проведення актів купівлі-продажу стосовно обсягів та цін; усі операції здійснюються за біржовими правилами.

Сучасна товарна біржа – це ринок контрактів на поставку товару. Важливими чинниками стабілізації цін є гласність укладання угод, публічне встановлення цін на початку і в кінці біржового дня, обмеження денного коливання цін у встановлених біржовими правилами межах.

Основними принципами діяльності бірж України є рівноправність учасників торгів, застосування вільних ринкових цін, гласність та публічність проведення біржових операцій. Установлюючи правила торгівлі, обов'язкові для всіх учасників торгів, біржі України створюють умови для прискорення товарообігу, регулювання цін на підставі співвідношення попиту та пропозиції.

Провідні позиції у біржовій торгівлі України зайняла Українська біржа. Тут концентрується необхідна інформація про потреби виробництва, попит та пропонування предметів народного споживання, укладаються угоди на їх поставки, виставляються зразки товарів, які потім залежно від попиту на них будуть випускатися у масовій кількості.

Біржові ціни важливі для всіх господарників, яким доводиться приймати рішення, особливо на майбутнє. У зрілій ринковій економіці біржові ціни є орієнтиром для складання виробничих програм, тому що від вартості сировини й напівфабрикатів залежать умови збуту виробленої продукції.

Тож і у нас біржі мають виконувати функцію ціновиявлення, тобто встановлення первинного співвідношення попиту й пропозиції. Досить часто первинне виявлення ціни спричинює лавиноподібне зростання цін, тому викликає критику з боку споживачів. Проте навіть у цьому разі позитивний ефект ціновиявлення очевидний, тому що відразу вдається виявити граничні межі купівельної спроможності на даний період часу, встановити максимальну ціну виробника й споживача. До цього її практично ніхто не виявляв. Біржовий посередник шукає і знаходить оптимальну ціну і для продавця, і для покупця. Він і сам не залишається у накладі, тому що за надані послуги клієнту (продавцеві) і замовнику (покупцеві) отримує відповідну винагороду [16].

У реалізації товарів і продукції виробництва все значнішу роль відіграє Українська універсальна товарна біржа. На

її операції припадає 10% усього біржового обороту чорних металів, понад 55% кольорових металів, близько 40% товарів народного споживання, близько 30% угод із нерухомістю.

Сьогодні біржовий обіг забезпечують найбільші українські біржі:

1. Товарні:
  - Харківська товарна біржа;
  - Українська аграрна біржа;
  - Аграрна біржа;
  - Катеринославська товарна біржа;
  - Українська універсальна біржа;
  - Товарно-сировинна біржа «Сумська ресурсна біржа»;
  - ТБ «Перша універсальна біржа «Україна»;
  - ТБ «Електронні торги України»;
  - ТБ «Статус Експерт»;
  - Українська енергетична біржа;
  - ТБ «ПЕРСПЕКТИВА-КОММОДІТІ»;
  - ТБ «Центральна товарна біржа»;
  - ТБ PolonEX;
  - ТБ «Іннекс»;
  - ТБ «Центральна українська»;
  - ТБ «Центральна універсальна біржа».
2. Фондові:
  - ПФТС;
  - Українська фондова біржа;
  - Українська біржа;
  - Українська міжбанківська валютна біржа (УМВБ);
  - «ІННЭКС»;
  - «Перспектива»;
  - Київська міжнародна фондова біржа;
  - Придніпровська фондова біржа;
  - Українська міжнародна фондова біржа;
  - Східноєвропейська фондова біржа;
  - Луганська фондова біржа [6].

На цих біржах укладаються контракти як із традиційним біржовим товаром, так і з транспортними засобами, нерухомим майном тощо. Крім того, вони надають додаткові послуги для збору, обробки та поширення інформації, пов'язаної з кон'юктурою ринку, виконують рекламно-видавничу діяльність, аукціони з продажу об'єктів приватизації, сільськогосподарської продукції та промислових товарів, пропонують консультаційні, інформаційні й юридичні послуги. Київська універсальна товарна та біржа «Десятинна» переважно спеціалізується на об'єктах нерухомості, які до біржових товарів у класичному розумінні цього слова не належать.

Про негативні наслідки відсутності біржового ринку свідчать факти монопольного ціноутворення на ринку зерна. Нині ціни на внутрішньому ринку, особливо в перші місяці збору врожаю, диктуються провідними зернотрейдерами, внаслідок чого, як показують дослідження зарубіжних фахівців, вітчизняний товаровиробник одержує близько 66% від кінцевої ціни реалізації, щорічно недоотримуючи мільярди гривень (рис. 1).

Біржа виступає ринковим механізмом, який приводить у дію систему стандартів незалежно від того, вироблені вони самою біржею чи державою; гарантує якість товару і тому встановлює товарні стандарти на різні вироби, сорти, реєструє марки фірм, допущених до біржової торгівлі. Біржа забезпечує оптимальний розподіл первинних сировинних ресурсів і товарів. У цьому проявляється її товаропровідна функція. Біржа стає середовищем, в якому виробник і покупець мають можливість зустрітися й одержати інформацію про попит, пропозицію, ціни.

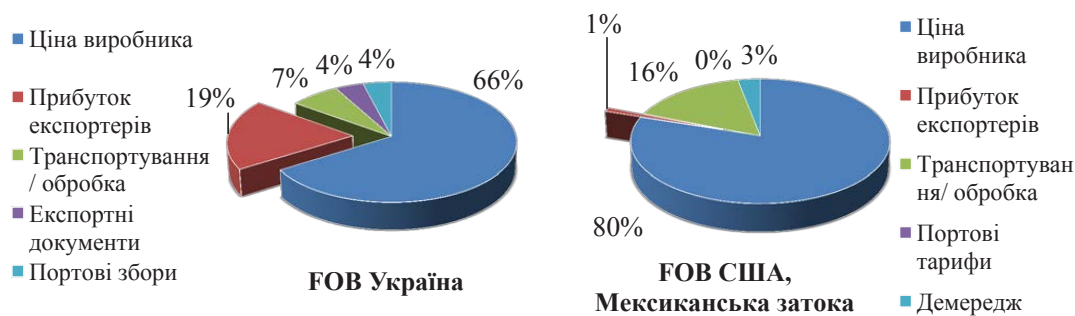

Рис. 1. Порівняльна структура розподілу доходів від реалізації зерна на вітчизняному та американському ринках

Джерело: побудовано автором за даним USAID FINREP-II

Автором наголошується необхідність запровадження сучасних високотехнологічних фінансових інструментів, що стануть запорукою ефективного розвитку біржі та дадуть змогу стабільно збільшувати обсяги виробництва на ринку, надійно страхувати ризики та фінансувати підприємства у міру необхідності. Одним із таких інструментів є передусім біржовий ф'ючерсний ринок. На даному етапі розвитку ф'ючерсний ринок завершив доволі грандіозний проект із налагодження інноваційного для України механізму взаємовідносин «споживач – виробник». Для нашої країни це особливо важливо в умовах експортоорієнтованої галузі сільського господарства.

Ф'ючерсний ринок призведе до формування прозорого ринкового середовища, що, своєю чергою, дасть можливість страхувати цінові ризики, а отже, одержувати гарантований прибуток і не залежати від державної підтримки та субсидування. Загалом це дасть змогу реалізувати потенціал України на міжнародній арені світового експорту зерна, а державі – менше втручатися у сільськогосподарську галузь, що є доволі затратною. Стабілізація та зміцнення ринку та біржі зроблять ціни більш передбачуваними, а продовольчу безпеку більш стійкою та незалежною.

Висновки. Україна є одним із лідерів у виробництві зерна в нашому регіоні та визнаним гравцем у світовому ринку зерна, наша частка у цьому році становила 9% від усього виробництва у світі, на наступний рік прогнозується деякий спад, проте незначний. З урахуванням цього необхідно порушити питання про участь України не тільки в торгівлі, а й у ціноутворенні. Ця мета для нашої держави є стратегічною, й уряду необхідно нарешті розпочати приймати рішучі дії, насамперед це законодавство, де буде підтримуватися та обслуговуватися спотовий та форвардний ринки зерна.

Україні необхідна ф'ючерсна сільськогосподарська біржа, для неї відкриються нові можливості:

- виробники матимуть більшу гнучкість у виробництві та зможуть ефективніше оцінювати свою діяльність у довгостроковому періоді, плануванні;
- для споживачів та підприємств із переробки сільськогосподарської продукції зменшиться залежність від коливання цін;
- трейдери отримають можливість для збільшення закупівель та більш чіткого контролю над ризиком;
- для банків кредитування сільськогосподарської галузі не буде настільки ризиковим, що прискорить і кредитування й обіг коштів у країні;
- для держави полегшиться контроль та нагляд за ринком.

Література:

1. Закон України «Про товарну біржу». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1956-12> (дата звернення: 29.03.2018).
2. Яворська В.О. Тенденції розвитку вітчизняної біржової торгівлі товарними деривативами на сільськогосподарську продукцію. Моніторинг біржового ринку. 2014. № 1(20). С. 16-17. URL: http://www.oda.te.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/854/birga_agro2014.pdf. (дата звернення: 31.03.2018).
3. Дудяк Р.П., Бугіль С.Я. Організація оптової торгівлі на агропромисловому ринку України. Ринкова трансформація економіки АПК: монографія: у 4-х ч.; за ред. П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева. 2002. С. 126-128.
4. Закон України «Про цінні папери і фондовий ринок». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 29.03.2018).
5. Шелудько В., Вірченко В. Сучасні тенденції розвитку світового ринку деривативів. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2014. № 10(163). С. 81-87. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/163_81-87.pdf (дата звернення: 18.03.2018).
6. Асоціація «Біржові та електронні майданчики». URL: <http://aeaep.com.ua/spysok-birzh/> (дата звернення: 29.03.2018).
7. Резнік Н.П. Міжнародна практика інвестування аграрного сектору. Формування ринкових відносин. 2008. № 12(91). С. 65-67. URL: http://library.cibs.ubs.edu.ua/CGI-BIN/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&Z21ID=&I21DBN=PER_PRINT&P21DBN=PER&S21STN=1&S21REF=&S21FMT=fullw_print&C21COM=S&S21CNR=&S21P01=0&S21P02=1&S21P03=A=&S21STR=%D0%A0%D0%B5%D0%B7%D0%BD%D1%96%D0%BA,%20%D0%9D.%20%D0%9F

Лещук Ю.А. Организационно-экономические условия деятельности товарных бирж в Украине

Аннотация. Проведенный в статье анализ позволил выявить существенное влияние товарных бирж на развитие товарно-финансового оборота в стране. Определены условия развития организованного рынка зерна на биржах Украины. Доказано, что товарная биржа выступает рыночным механизмом, приводящим в действие систему стандартов, гарантирует качество товара и устанавливает товарные стандарты на различные изделия, сорта, регистрирует марки фирм, допущенных к биржевой торговле. Отмечена необходимость внедрения современных высокотехнологических финансовых инструментов, которые станут залогом эффективного развития биржи и позволят стабильно увеличивать объемы производства на рынке, надежно страховать риски и финансировать предприятия по мере необходимости.

Ключевые слова: товарная биржа, финансовые инструменты, аграрная биржа, аграрный рынок, товарные деривативы.

Lischuk Y.A. Organizational and economic conditions of commodity exchanges in Ukraine

Summary. The analysis carried out in the article allowed to reveal the significant impact of commodity exchanges on the development of commodity-financial turnover in the country. The author defines the conditions for the development of the organized grain market on the stock exchanges of Ukraine. It is proved that the commodity exchange serves as a market mechanism, which enters into operation a system of standards, guarantees the quality of

goods and sets product standards for different products, varieties, registers the brands of firms admitted to stock trading. The author stresses the need to introduce modern high-tech financial instruments, which will be the key to the effective development of the stock exchange and allow stable growth of production in the market, secure insurance of risks, and finance enterprises as necessary.

Keywords: commodity exchange, financial instruments, agrarian exchange, agrarian market, commodity derivatives.